

Dr. Kántor Dorottya

AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS PÉLDÁZATÁNAK BÜNTETŐJOGI APPLIKÁCIÓJA

Írásom témája, hogyan vált egy kezdetben vallási gyökerű és erkölcsi színezetű elvárás a technika fejlődése által kiváltott társadalmi változások hatására jogi követelménnyé, melynek semmibevétele a társadalom etikai rosszallása mellett büntetőjogi következményeket is maga után von.

Leszögezhető, hogy a társadalomban eluralkodó elidegenedés, közöny elleni fellépés egyik lehetséges eszköze a büntetőjog.

Témámnak a Lukács evangéliumában található irgalmas samaritánus története az alapja. Vizsgálom, hogyan alakult ki és fejlődött a példázatban megkövetelt segítségnyújtás elmulasztásának jogi szabályo-

zása a Csemegi-kódexnek nevezett 1878. évi V. törvénytől napjainkig.

A kezdetek

Jézus korában Palesztina római provincia volt, melynek területén háromféle típusú jogrendszer érvényesült: 1. A birodalmi jog, mely a birodalom egész területén érvényesült a római polgárok közti és a peregrinusokkal fennálló viták-

Cikkünk írója férjével együtt az Omega Gyülekezet diakónusa, két felnőtt gyermek édesanyja. Jogász. 2020-ban végzett a Baptista Teológiai Akadémia MA mesterszakán.

A címlapképen Eugène Delacroix Irgalmas samaritánus című festményének részlete látható

„Nem képezte jogi szabályozás tárgyát a rászorulóknak irányában kifejtendő segítségnyújtás. Ez kizárólag erkölcsi követelmény maradt, teljesítése az egyes ember jóérzésén múltott.”

ban. 2. A helyi népjog. 3. A provinciális jogot a provinciális bíróságok az ott élő római polgárok, valamint a polgárok és peregrinusok közötti jogvitákban alkalmazták.

Ma a „római jogon” elsősorban a magánjogot értjük. A magánjog és árucserre-világjog túlélte a római államot, a középkortól a XIX. századig Európa nagy részén hatályban volt. A római jog az államot és társadalmat leginkább veszélyeztető bűncselekményeket üldözte. A birodalom négy korszakában eltérő crimenrendszerek alakultak ki, mint az államot és közrendet sértő vagy elleni és a magánéleti viszonyokat sértő (emberölés, magánlaksértés) crimenek.¹

Ezek szándékosan és tevőlegesen elkövetett bűncselekmények voltak, büntetésük a halál volt. Ekkor még nem ismerték a mulasztással, nem tevészel elkövethető bűncselekményeket, amelyekről Jakab így szól: „Aki tehát tudna jót tenni, de nem teszi: bűne az annak.” (Jak 4,17) A crimenek megjelenése háttérbe szorította a vérbosszút, mely a közösséget felhatalmazta az elégtételre. A római jog először a XII. táblás törvényekben, majd a Corpus iuris civilisben² foglalta össze a büntetőjogi szabályokat.

A középkor büntetőjogának fejlődésére a kánonjog jelentős hatást gyakorolt. Első királyaink büntetőjogi rendelkezéseinek célja a királyi hatalom, a keresztény vallási tanok, a tulajdon, az élet és a testi épség védelme. A büntetések rendeltetése a megtorlás, elrettentés, a sérelem jóvátétele volt. Nem ké-

Csemegi Károly (1826–1899)

pezte jogi szabályozás tárgyát a rászorulóknak irányában kifejtendő segítségnyújtás. Ez kizárólag erkölcsi követelmény maradt, teljesítése az egyes ember jóérzésén múltott.

A Csemegi-kódex

Az első magyar büntető törvénykönyv, a Csemegi-kódex (1878. évi V. törvény) 287. cikkelye foglalko-

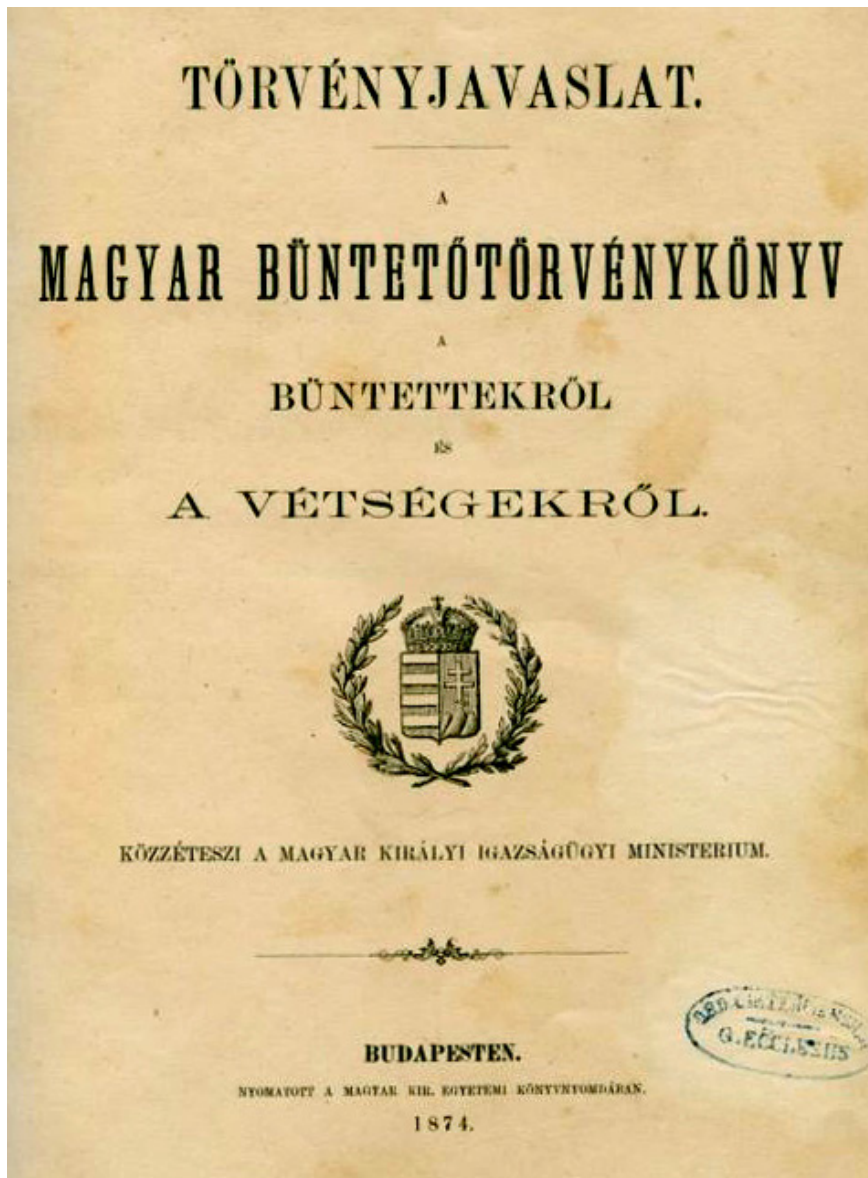
zik a kérdéssel először. Azonban Jézus példázatával ellentétben, amely általánosan írja elő a segítségnyújtás követelményét, behatárolja a segítségnyújtásra szoruló és arra kötelezett személyek körét.

A kódex kiemelkedő jelentőségű a hazai és nemzetközi jogalkotásban. A kiegyezés után keletkezett, megjelentek benne az 1848-

1. Bűncselekmények.

2. A római jog első kodifikált gyűjteménye.

„A jézusi parancs, miszerint akinek segítségre szoruló személy kerül az útjába, az annak segíteni köteles, itt szűkítetten jelenik meg.”

A Csemegi-kódex címlapja

as forradalom és szabadságharc vívmányai.

Bűncselekményként szabályozza az úgynevezett kitétel: „azon szülő, aki koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermekét félre-eső vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények között hagyja el, hogy megmentése a véletlentől függ, a gyermekkítétel büntetettét követi el. Aki pedig ön-

segélyre koránál vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles vagy aki felügyelete alatt áll, kitesz vagy segély nélküli állapotban elhagy, börtönnel büntetendő.”

A jézusi parancs, miszerint akinek segítségre szoruló személy kerül az útjába, az annak segíteni köteles, itt szűkítetten jelenik meg. A jogszabály a szülő és a gyermek viszonyát szabályozza, illetve

egyéb családi kapcsolatokra vagy foglalkozási kötelezettségre utal.

A Biblia alapvető követelménnyé tette az idős, önmagáról gondoskodni nem képes szülővel való törődést. A parancsolat, mely így szól: „Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess azon a földön, amelyet Istened az Úr ad neked!” (2Móz 20,12), nem ad közelebbi útmutatást, hogy ez pontosan mit jelent.

Nyilvánvaló elvárás az idős szülőről való gondoskodás: „Ha pedig egy özvegyasszonynak gyermekei és unokái vannak, ezek tanulják meg, hogy elsősorban a saját házuk népét becsüljék meg, és hálájukat szüleik iránt róják le, mert ez kedves Istennek.” (1Tim 5,4)

Ezen bibliai alapelvet, erkölcsi követelményt emelte törvényi rangra a kódex, melynek keletkezésekor – szociális ellátórendszer hiányában – komoly társadalmi gondot jelentett az elhagyott gyermekről, elhanyagolt szülőről való gondoskodás. Ezért vált szükségessé e magatartás bűncselekménnyé nyilvánítása és büntetése. Eme korai szabályozásban a segítségnyújtás még nem általános követelményként jelenik meg.

A lerészegedés általában a társadalom erkölcsi rosszallását váltotta és váltja ki. Ez a hozzáállás nyilvánult meg az akkori Kúria egyik döntésében, mely szerint ha az elhagyott személy magatehetetlen, részeg állapotában megfagyott, az elhagyás nem minősült bűncselekménynek.

A döntésben az a gondolkodásmód jelenik meg, amelyet a példázatban a pap és a lévita képviselt: „Úgy kellett neki, tudhatta volna, hogy soha nem szabad egyedül lennie egy ilyen veszélyes úton.” „Nem segítet-

„A jogi szabályozás gondatlan, vétlen és nem szándékos magatartásról beszél.”

tem, mert nem kért segítséget.” A Kúria szerint a részeg ember állapotáról önmaga tehet, ezért segíteni sem szükséges neki. A későbbiekben a Kúria korrigálta az álláspontját.

A kihágásról szóló 1879. évi XL. törvénycikk a közegészség és testi épség elleni cselekményeket szabályozó 9. fejezetében bizonyos hivatással rendelkező személyektől, szituációtól függően követeli meg a segítségnyújtást.

Bünteti azt a szülést vagy szülésnőt, aki a hivatásával járó szolgálatot, valamint azt a gyógyszerészt, aki rendelt gyógyszer kiadását alapos ok nélkül megtagadja vagy elhalasztja.

A tényállás megvalósulása feltehetőleg valamiféle természetes vagy jogi kapcsolatot az elkövető és a sértett között. Bizonyos hivatások folytatása esetén leszűkítve, de már jogi kötelességgé vált a rászoruló megsegítése. Ezen szabályozás sem éri el a jézusi mércét, mivel szűk körű.

Az igazi fordulat még váratott magára. A fordulatot a tudomány és a technika fejlődése hozta meg a közlekedés terén, kényszerítve a szabályozást a változásokhoz való alkalmazkodásra. A gépjárművek által okozott balesetek növekvő számára tekintettel a szabályozás viszonylag hamar reagált.

A hazánkban is elterjedt gépkocsihasználat a balesetnek úgynevezett látens veszélyét hordozta.

Az 570.000/1910. BM. sz. rendelet 81. §-ában nincs szó segítségnyújtási kötelezettségről. A megállási parancssal a vezetőnek igazgatásrendészeti kötelezettségének kellett eleget

tennie. Ez a rendelkezés burkoltan ugyan, de megelőlegezi a segítségnyújtást. Az állam elsőként írt elő olyan kívánalmat, amely önfeljelentési kötelezettséget is tartalmazott.

Kultúrhistoriai adalék, hogy a közvélemény kezdetben ellenségesen fogadta a gépkocsik megjelenését. Alig telt el néhány évtized, és a hangulat észrevehetően megváltozott. Végül már a közlekedés áldozatának kiáltották ki a gépkocsivezetőket, hirdelve, hogy az embert, akinek pszichofizikai lehetőségei csődöt mondtak a gép által támasztott növekvő követelményekkel szemben, nem terheli büntetőjogi felelősség.

Ugyanakkor erősödött a tendencia, hogy a közlekedési balesetek áldozatainak száma ebben az időben jelentősen megnövekedett, és nekik minden segítséget meg kell adni.

A megváltozott életviszonyok szükségessé tették egy újabb szabályozást, és megszületett a 250000/1929. BM. rendelet, amelynek 55. §-ából látható a szabályozás fejlődésének íve. Itt már nemcsak a közúti balesetet okozó, hanem az annál jelen lévő vagy azt akár utóbb észlelő személyt is terhelte a segítségnyújtási kötelezettség. Ez fontos mérföldkő, mert ettől a közlekedési balesetet bármilyen szituációban és bármilyen pozícióban észlelő személyt terhelte az eddig csupán morális téren létező segítségnyújtási kötelezettség.

Szabályozás a II. világháború után

1948-ban a közúti balesetek áldo-

zatainak megnövekedett számára tekintettel a korábban kihágást képező mulasztást a szabályozás már sokkal súlyosabban, büncselekményként pönalizálta.³

A miniszteri indoklás szerint az emberiesség érzésének teljes hiányára és rideg önzésére valló felháborító események közé tartozik a közlekedési baleset áldozatának a balesetet okozó részéről gyakran tapasztalt cserben hagyása.

A jogi szabályozás gondatlan, vétlen és nem szándékos magatartásról beszél. Szándékos büncselekmény esetén az emberi természettel ugyanis ellentétes lenne a segély elvárása. Aki viszont erkölcsileg színtelenebb módon, gondatlanul vagy vétlenül okoz sérülést, attól elvárható.

A jogszabály az általános segítségnyújtási kötelezettséget iktatja törvénybe. A szövegből kihámozható, hogy aki sérültnek, vagy bárki által okozott baleset áldozatának, illetőleg aki saját vétlen vagy gondatlan magatartása következtében megsérültnek vagy létrejött baleset áldozatának nem nyújtja a tőle elvárható segítséget, az követi el a baleset áldozatának cserben hagyását.

Érdekes, hogy a büntető rendelkezés gyakorlati alkalmazása egy ponton, mégpedig ott okoz problémát, amely a példázat törvénytáncitójának is problémát jelentett. Mégpedig: Ki az én felebarátom? Kit lehet, kit kell a baleset áldozatának tekinteni?

Nézzük meg, a jog milyen megoldást talált erre. A Legfelsőbb Bíróság egy eseti döntésében még az öngyilkosságot megkísérlő te-

3. Megállapította a büntetést.

„A segítségre szorulás nem pozitív, hanem negatív irányból vizsgálendő. Az elkövetőnek kell bizonyítania, hogy azért nem nyújtott segítséget, mert az illető nem szorult segítségre.”

kintetében is kimondja a segítségnyújtási kötelezettséget.

A jog nem teljesen ott lát problémát, ahol a törvénytanonító, mert az ő problémáját az előítélete okozta. A szabályozás a problémát az áldozat tartalmi meghatározásában látta.

Áldozatnak kell-e tekinteni azt, aki a jármű alatt fekszik, de nincs rajta látható sérülés, vagy az az áldozat, akin már valamilyen káros hatás bekövetkezett? Nyilvánvalóvá vált, nem lehet áldozata valaki egy olyan veszélyhelyzetnek, melyet szándékosan maga idézett elő, kivéve az öngyilkossági kísérletet. De egyúttal szükségtelen bevárni a segítségadást addig, míg a veszélyhelyzetbe kerülő a sérülés folytán ténylegesen áldozattá válik.

A dilemmákból látható, szükség volt a kialakult bírói gyakorlat beépítésére a jogi szabályozásba. Erre az 1961. évi V. törvény 259. § (1) bekezdésében került sor: „aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérültnek, balesetet szenvedettnek vagy olyan személynek, aki életét vagy testi épségét közvetlenül veszélyeztető helyzetbe jutott, az szabadságvesztéssel büntetendő. Súlyosabban büntetendő, ha a sértett meghal és az életét a segítségnyújtás megmenthette volna. Még súlyosabban büntetendő, ha a sérülést, a balesetet vagy az életet, testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzetet akár vétlen magatartásával az elkövető okozta, vagy ha az elkövető a segítségnyújtásra foglalkozásánál fogva egyébként is köteles.”

Az új törvény a passzív alanyok körét kiterjesztette. Az áldozat megjelölés helyett a balesetet szenvedett fogalom alkalmazása indokolt, mert így nem szükséges

A Fővárosi Törvényszék épülete

valamely káros hatás tényleges bekövetkezése. Elegendő egy baleseti szituáció elszenvedése.

Szükséges volt a büntetőjog szempontjából releváns baleset fogalmának meghatározása. A baleset: a közúti forgalomban előre nem látott esemény, mely a közlekedés menetével és ennek veszélyeivel okozati összefüggésben áll és személyi sérüléssel, valamely személy életének, egészségének veszélybe juttatásával, avagy dologi kárral jár.

A büntetőjog megítélése szempontjából a csupán dologi kárral járó baleseteknek nincs jelentősége, ezzel a területtel a polgári jog foglalkozik a kártérítési jog keretében.

Közömbös, hogy a segítségre szoruló milyen előzmények után – akár szándékos magatartása eredményeként – kerül veszélyeztetett helyzetbe, azonban a veszélyhelyzet közvetlen voltát vizsgálni kellett. A csupán távoli módon veszélyeztetett személyeket a segítségnyújtás nem, és ezáltal a büntetőjogi védelem sem illette és nem is illeti meg.

A segítségre szorulás nem pozitív, hanem negatív irányból vizsgálendő. Az elkövetőnek kell bizonyítania, hogy azért nem nyújtott segítséget, mert az illető nem szorult segítségre. Az a körülmény, hogy téves következtetésre jutott, nem teszi büntetlenné a magatartását.

A büntetőeljárás során a segítségre nem szorulást a bíróságnak kell megállapítania. Büntetlenséget akkor eredményez, ha a helyzet utólagos bírói értékelése az elkövető konkrét szituációban való értékelésével egybevág. Ennek megítélése a bíróság számára sem könnyű, az eset összes körülményeit, a rendelkezésre álló bizonyítékokat nagyon körültekintően kell mérlegelni. Tehát a sérült akkor nem szorul segítségre, ha a sérülése teljesen jelentéktelen, vagy a veszélyhelyzetet önmaga is el tudja háritani, vagy mások részéről már megfelelő segítségben részesült, vagy már meghalt. A halál beálltát csak orvos állapíthatja meg, bekövetkezésének ténye laikus által nem vélelmezhető.

„Érdekesnek tartom, hogy a jogfejlődés éppen a szocialista jogalkotás alatt jutott el a segítségnyújtás Jézus Krisztus által megkövetelt általános szintjére.”

A „ki nem szorul segítségre” kérdésre adandó választ soha nem lehet feltételezésre alapítani. Az az arany szabály, hogy a baleset után azonnal meg kell állni és segítséget kell nyújtani, vagy azt fel kell ajánlani.

Mit jelenthet a „tőle elvárhatóság” fogalma? A tőle elvárhatóság egy rendkívül rugalmas, egyénhez igazodó kategória, amely személyenként más követelményeket támaszt. Röviden: az köteles segítséget nyújtani, aki arra ténylegesen képes. Az elvárhatóság mértéke bírói mérlegelés körébe tartozik, és csak gondos vizsgálat alapján állapítható meg az egyéni zsinórmérték. A saját élete kockáztatásával más megmentése csak attól várható el, akinek az hivatásbeli kötelezettsége.

Számos esetben állapította meg a bíróság, hogy a vízben fuldokló mentése különleges szakképzettséget igényel, ezért ha valaki csupán az úszásban gyakorlott, az nem kötelezhető mentésre.

A büntetőjog ugyanúgy elemzi, hogy segítségnyújtás esetén milyen magatartást kell tanúsítani, mint ahogy az elemezhető, hogy az irgalmas szamaritánus cselekménye milyen részmozzanatokból állt.

A jog a példázattal egyezően a megállást jelöli meg első kötelezettségként. Az elvárhatóság legkisebb mértéke a megállás és meggyőződés arról, kell-e segítséget nyújtani. Ezt a mértéket fogalmazta meg az 1971. évi XXVIII. sz. tvr., amely szubszidiárius, kiegészítő jellegű, vagyis nem kerülhetett sor a megállapítására, amikor a baleset színhelyén ténylegesen segítségre szoruló személy volt.

Nem lehet szó segítségnyújtási kötelezettség elmulasztásáról, ha a balesetet az elkövető szándékos magatartásával vagy szándékos bűncselekmény elkövetésével maga idézi elő, hiszen ilyenkor az elkövetőnek éppen az élet elpusztítása a célja.

Az 1978. évi IV. törvény 13. fejezete külön fejezetben foglalja össze a közlekedési bűncselekményeket, hangsúlyozva a közlekedési büntetőjog viszonylagos önállóságát.

A 190. §-ban szabályozott cserben hagyás vétsége önálló tényállássá vált, ami a segítségnyújtás elmulasztásához képest szubszidiárius. Ezért fontos volt a közlekedési baleset fogalmának meghatározása, melyre az akkori jogirodalomban Viski László vállalkozott: „közlekedési baleset minden olyan váratlan esemény, amelynek folytán a közlekedéssel, annak menetével összefüggésben valaki meghal, megsérül, egészségében károsodik, közvetlen veszélyhelyzetbe kerül, avagy dologi kár keletkezik.”

Annak eldöntése, hogy valamely

magatartásra a személy elleni bűncselekmények közé tartozó segítségnyújtás elmulasztását szabályozó 172. § vagy a cserben hagyásról szóló 190. § alkalmazandó, attól függ, hogy a helyszínen volt-e ténylegesen segítségre szoruló személy. Tehát a 172. § (1) bekezdése nem alkalmazható, ha a baleset során csak dologi kár következett be.

A 172. § (1) bekezdése azt az elkövetőt rendeli büntetni, aki nem nyújt tőle elvárható segítséget, sérült, vagy olyan személynek, akinek élete, vagy testi épsége közvetlen veszélyben van. Ez a paragrafus generális, általános, mindenkire vonatkozó.

Érdekesnek tartom, hogy a jogfejlődés éppen a szocialista jogalkotás alatt jutott el a segítségnyújtás Jézus Krisztus által megkövetelt általános szintjére. E szabályozás szerint mindenki büntetendő, aki nem nyújt tőle elvárható segítséget az útjába kerülő rászorulóknak. A törvény nem kívánja meg az életveszély, vagy testi épséget fenyegető helyzet fennállását, hanem általán-

„A segítségre szorulás ténye objektív körülmény, ezért nem lehet helye a legcsekélyebb feltételezésnek sem.”

nosan írja elő minden sérült vagy olyan személy javára, akinek élete vagy testi épsége veszélyben van.

A sérülés mértéke irreleváns. A sérülés mértéke nem tartozhat a kötelezett egyéni elbírálásának körébe, hiszen a kívülálló számára gyakran felismerhetetlen a különösen észrevehető nyomokat sem eredményező egészségkárosodás. Sokszor a belső sérülések a leg súlyosabb károsodások forrásai, ezért a segítségre szorulás tényét mindig, minden körülmények között vélelmezni kell.

Az élet, testi épség közvetlen veszélybe kerülése pedig olyan helyzetet jelent, amikor a sérülés még nem következett be, de annak közeli beállása fenyeget.

Éppen ezért minden olyan baleset esetén, amikor a sérülés vagy a veszélyhelyzet fennáll, és ez bárki számára egyértelműen megállapítható, a kötelezettet még a felajánlott segítségnyújtás akár indokolatlan elutasítása sem mentesíti a segítségnyújtási kötelezettség alól.

A segítségre szorulás ténye objektív körülmény, ezért nem lehet helye a legcsekélyebb feltételezésnek sem.

Az elvárhatóság kérdésének feszegése során állást kellett fog-

lalni, hogy az önhibájából ittas személytől elvárható-e a segítségnyújtás, ha igen, milyen formában. Aki súlyosabb fokú ittassága ellenére képes a forgalomban közlekedni, ha nem is közvetlenül, de közvetett módon képes a segítségnyújtási kötelezettségének is eleget tenni.

A baleset észlelése és a helyszínen való megállás elmulasztása miatt a 190. § szerinti büntetőjogi felelősség alól akkor sem mentesül az elkövető, ha vezetés közben súlyosan ittas állapota miatt ténylegesen nem képes az elvárható segítségnyújtásra. Az ittas járművezető akkor is köteles a helyszínen maradni és a segítségnyújtási kötelezettségének eleget tenni, ha ezzel az ellene indítandó eljárásnak teszi ki magát. Az ítélkezési gyakorlat egységes abban, hogy az ittas járművezetés és a segítségnyújtás elmulasztása bűnhalmazatban is megállapítható.

A szabályozás módosulása a rendszerváltást követően

2013. július 1-jén új Büntető törvénykönyv lépett hatályba, amely szintén az élet, testi épség, egészség elleni bűncselekmények körébe helyezte, változatlan szövegezéssel

a segítségnyújtás elmulasztásának törvényi tényállását.

A tényállás továbbra is általános alanyú bűncselekmény. A tettesség váls nem igényel semmilyen személyes kvalifikáltságot. A tettes személyes ismereteinek, képzettségének értékelése kizárólag a tőle elvárhatóság mértékének vizsgálatánál játszik szerepet.

A bűncselekmény változatlanul csak szándékosan követhető el. Ilyenkor a tettes tudatában van annak, hogy az általa okozott, vagy a neki fel nem róhatóan bekövetkezett baleset miatt van sérült vagy veszélyeztetett helyzetben levő személy, továbbá hogy őt segítségnyújtási kötelezettség terheli. Az elkövető ezt a tevésben megnyilvánuló magatartást mulasztja el.

Továbbra sem terhel senkit ilyen kötelezettség halott személlyel és olyannal szemben, aki nem szorul segítségre, vagy aki annak elhárítására önmaga is képes. Azonban a segítséget ilyen esetben is fel kell ajánlani.

A törvény új törvényi tényállást fogalmazott meg a gondozási kötelezettség elmulasztása körében: „aki állapotánál vagy idős koránál fogva önmagáról gondoskodni nem tudó személlyel szembeni gondozási kötelezettségét nem teljesíti, és ezáltal a gondozásra szoruló életét, testi épségét vagy egészségét veszélyezteti, büntettet követ el.”

A szabályozás célja a társadalom legkiszolgáltatottabb tagjainak védelme a büntetőjog eszközével. A gondozási kötelezettség mibenlétét egyéb jogszabályok, mint a Ptk.-nak a családról, házasságról, szülői felügyeletről szóló szabályai és az egészségügyi törvény rendel-

„Be kell látni, hogy az ember Isten törvényénél tökéletesebbet legnagyobb erőfeszítése ellenére sem tud alkotni.”

kezései tartalmazzák. Feltétele az elkövető és a sértett között fennálló speciális kapcsolat. A bűncselekmény elkövethető a gondozási kötelezettség nem teljesítésével, elmulasztásával és elhanyagolásával, de nem megfelelő színvonalú teljesítésével is. További feltétel a negatív eredmény, a testi épség, egészség veszélybe kerülése.

Az elemzett téma összegzése

A büntetőjogi szabályozás fejlődésében egy olyan ív figyelhető meg, hogy a kezdeti szabályozás az elkövető és a sértett között egy speciális jogviszonyt feltételez, például családi jogviszonyon alapuló kapcsolatot. A technikai és társadalmi fejlődéssel új szabályozási területek jelentek meg, a jog ezeket az igényeket további speciális törvényi tényállások megalkotásával igyekezett kielégíteni.

A jogalkotók észlelték, hogy a társadalmi változásokkal újabb szabályozandó területek jelennek meg, és a szabályozás hiánya jogbizonytalanságot szül. Ugyanakkor a jogalkotás nem tudott lépést tartani az életviszonyok változásával. Szükségessé vált egy olyan törvényi tényállás megalkotása, amely speciális szabályozás hiányában általános zsinórmértéket nyújt.

Az áttörést az 1948. évi LXVI-II. törvénycikk 22. §-a hozta meg, amely az általános segítségnyújtási kötelezettség elvét iktatta törvénybe.

A későbbi módosítások célja ezen „general clausula” csiszolása, joggyakorlathoz való igazítása volt. Így jutott el a jogfejlődés a mai megoldáshoz, amelynek lény-

Az irgalmas szamaritánus. Rembrandt, 1630

ge egy szubszidiárius, különböző élethelyzetekhez idomuló, azokat rendezni képes általános törvényi tényállás és a speciális élethelyzeteket szabályozó törvényi tényállások (cserben hagyás, gondozási kötelezettség elmulasztása) megfogalmazása.

Csemegi Károlyt, az első magyar büntető kódex megalkotóját igazán nagyra tartom, hiszen a kor nagy, nemzetközi jogtudósait is lenyűgöző kódexet alkotott számos európai ország jogi megoldásait tanulmányozva.

Meggyőződésem, ha Csemegi

Károly és az ő nyomdokain haladó későbbi nemzedék nem a kor jogalkotási trendjeire, hanem Isten szavára fókuszál, hamarabb eljuttott volna a megfelelő szabályozásig. Be kell látni, hogy az ember Isten törvényénél tökéletesebbet legnagyobb erőfeszítése ellenére sem tud alkotni, hiszen az irgalmas szamaritánus példázatában kifejezésre jutó azon jogelv, hogy „a bajba jutott személynek mindenki, aki ezt a körülményt észleli, köteles a tőle elvárható mértékű segítséget nyújtani” az alapja a modern jogi szabályozásnak. ◆